

292213

MARIA POPESCU-BOGDAN

ISTORICUL ȘCOALEI REUNIUNII FEMEILOR ROM. DIN BRAȘOV

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Extras din revista „Țara Bârsei“

Istoricul

școalei Reuniunii Femeilor Române din Brașov, azi Liceul Industrial „Maria B. Baiulescu“

Exemplul bun, ca și sămânța bună, prinde. Pilda dată la mijlocul veacului trecut de negustorii români din Brașov, în frunte cu clarvăzătorul și neobositul animator care a fost protopopul Ioan Popazu, prin înființarea la 1850 a primului „gimnaziu“ ortodox român din fosta Ungarie, a trecut pe planul dintâi a doua problemă ce se cerea rezolvită, pe cea a educației elementului feminin. Soțiile vechilor negustori, cititori ai noului liceu de băieți, într'o impresionantă emulație, nu voiau să se lase mai pe jos decât bărbații lor. Ele au înțeles că, pentru generația tineretului care va ieși din noile școale ale Brașovului, se cer alte soții, cu mai multă pregătire și mai ales cu o mai pronunțată cultură națională, capabile de a-și secunda bărbații în lupta pe care le-o impune viața cu necesitățile ei multiple: sociale, economice, culturale, naționale. Gândul întovăririi puterilor prinde deci tot mai multă consistență și, tot în anul 1850, în frunte cu Maria Nicolau, ele fac primul pas pentru realizarea scopului ce urmăreau, înființând „*Reuniunea Femeilor Române din Brașov*“.

La început însă, întâmpinând piedeci puternice din partea autorităților și lipsindu-le și banii trebuincioși înființării unei școale, se mărginesc, deocamdată, a subvenționa noul liceu ortodox român, cu suma necesară plății orelor profesorilor cari se angajaseră a organiza în cadrul acestuia prima clasă liceală pentru fete. Mai târziu, Reuniunea înființează la Brașov, Blaj și Sibiu, clasa a IV-a primară pentru fete și cursuri pentru lucru de mână. În prima epocă deci, de la 1850—1885, Reuniunea n'a putut realiza prea mult. *)

În schimb, este interesant a se ști că Reuniunea din Iași, înființată în a. 1867 de d-na Emilian, tot brașoveancă, deschide

*) Vezi Cronologia de la sfârșit.

școala în a. 1868, deci cu 19 ani înaintea noastră. Motivul? Noi ne luptam cu streinii, pe când la Iași, în țara liberă, se putea activa în deplină libertate.

În anul 1886, a doua epocă a activității Reuniunii, președinta comitetului, *Maria Secăreanu*, are o fericită idee, căreia îi dă expresie în adunarea generală din acel an și care este primită cu mare bucurie, — ideea de a se „deschide un Internat-școală pentru creșterea fetițelor cu stare mai modestă, care prin educația și instrucția ce vor primi în acest Internat-școală să devină bune econoame, harnice și fără pretenții, care să satisfacă cerințelor clasei mijlocii“ — cum se spune în procesul verbal al acelei ședințe.

Pentru acest Internat-școală, *Maria Secăreanu* pune la dispoziția Reuniunii casa ei din strada Castelului nr. 36, în care fetițele din afara Brașovului să aibă întreținerea în Internat. Doamnele brașovene de atunci au conceput deci o școală cu internat pentru fetițele care nu erau din Brașov.

În acest Internat se învăța pe vremea aceea multe lucruri folositoare unei bune gospodine. Părțile teoretice i se lăsa prea puțin timp. Așa de exemplu, după ce fetițele se ocupau cu partea gospodărească, — lucrul *de mână* și croitorie — se așezau în sufragerie în jurul mesei, la capătul căreia sta vrednicul învățător, venerabilul nonagenar de azi d-l Ioan Aron, atunci directorul școalei primare confesionale de fete din Brașov, ținând cursuri de scris, citit și matematică.

Ca manual didactic principal la aceste cursuri servia cartea de lectură „Caractere morale“ de profesorul Ioan Popea. Matematică se făcea atâta cât cereau necesitățile unei gospodării. Era un fel de școală de repetiție, cu lectură beletristică tratând pilde din viața oamenilor mari și evenimente din viața poporului românesc din tot cuprinsul țării.

În acest Internat se primia, tot la cinci eleve solvente, una gratuit, preferindu-se orfanele de război rămase după vitejii căzuți în revoluțiunea lui Avram Iancu. Acestui fapt se datorește numirea de „Internatul Orfelinat“ ce s'a dat mai târziu acestei școli.

În acest Internat s'a pus deci prima pernă de odihnă orfanelor rămase pe urma eroilor din 1848.

Aici a fost instituit și leagănul societății „Ocrotirea orfanilor din război“ de mai târziu.

Această școală funcționează cu rezultate mulțumitoare până în anul 1893—94, când autoritățile școlare de stat cer organizarea școlii după programa școlilor de adulți. Natural că, în felul acesta, nu mai putea funcționa cu ore serale, ci se cerea o programă analitică, orar, sală de clasă, cu un cuvânt : o organizare sistematică. Ca studii se impun limbile: română, maghiară, germană, apoi aritmetica, istoria (bine înțeles nu istoria noastră a Românilor), principii de pedagogie, igienă, grădinarit și muzica vocală.

Reuniunea, în fața acestei cereri, e nevoită a-și muta școala din clădirea pe care o ocupa în strada Ecaterinei, într'o clădire mai încăpătoare, cu etaj, și alege ca instituitoare o d-șoară care tocmai atunci își luase diploma și care cu mult zel și mândrie își începe cursurile. Era cea care iscălește aceste pagini, — prima instituitoare română, la prima școală sec. rom. de fete din Brașov.

Tot în anul acesta a fost aleasă directoară Carolina Teclu.

Această școală, de la începutul ei a reprezentat un templu al idealului național, al moralei și al femeii devotate familiei și societății. Aci se cultiva dragostea de Țara de la răsărit, de la care noi așteptăm mântuirea din robie.

Școala aceasta a fost, și este și azi, o biserică în care se spune în fiecare zi crezul românesc, crezul dragostei de neam și țară.

Răspândindu-se vestea că școala Reuniunii din Brașov ar fi o școală bună de educație și de învățământul limbii românești, numărul elevilor creștea din an în an, mai ales al celor din părțile ungurene, unde pe acea vreme elevele nu aveau posibilitatea să învețe o limbă românească neaoșe și curată.

Venind cu diferite pregătiri, elevele erau grupate în două serii. Cu seria mai puțin pregătită se făcea programul școlilor de adulți, iar seriei mai avansate i se făcea un curs complementar, completat cu istoria literaturii și cu un curs de contabilitate. Abstrăgând de la această împărțire, se dă o deosebită importanță limbii românești. Așa că, deși în orariul clasei, la cererea autorităților, erau câte patru ore de limba română și

maghiară, se țineau săptămânal 6 ore de limba română și 2 de limba maghiară, cu ochii însă tot spre uze, nu cumva să intre vre-un inspector de stat.

În anul 1896, pentru exercițiul limbii literare, pentru formarea frazei și a dicțiunii, profesoara de studii începe organizarea de serbări școlare, având în program: poezii, monoloage, dialoguri, cântări și îndeosebi teatru, — unele piese fiind alcătuite chiar de noi.

Tot în anul acesta, se instalează în sălița de studii, un mic război de țesut pentru completarea ramurilor de meserii. Pentru această specialitate se angajează d-șoara Leontina Popescu, azi măestra atelierului de țesut și directoara școlii.

În aceste condiții, școala din an în an se dezvoltă și, încurând, se dovedește din nou insuficiența sălilor de învățământ. Comitetul, cu mari eforturi, hotărăște cumpărarea imobilului din strada Ecaterinei, unde se află azi Liceul Industrial. În anul 1907, se mută școala în acest imobil, care avea și o grădină frumoasă și mare, în care elevele au putut face practică și în grădinarit.

Retrăgându-se din fruntea Reuniunii d-na Săbădeanu, se alege de președintă activă d-na Maria B. Baiulescu, d-na Săbădeanu rămânând președintă de onoare. În comitetul Reuniunii încă se fac unele schimbări, intrând câteva elemente tinere, dornice de muncă.

Acest comitet, în frunte cu noua președintă — femeie de o cultură superioară și gata de a colabora cu cei care o secundau în frumoasele d-sale planuri — dă școlii un nou avânt.

În anul 1908—9 apoi, complectându-i-se programul, școala intră în categoria școalelor de menaj și industrie casnică, aprobându-i-se de autorități dreptul de funcționare. Elevele se împart pe specialități, după predispoziții. Se face deci începutul școlii profesionale de mai târziu.

Deosebită importanță se dădea însă secției de menaj. Se învăța conducerea unei gospodării raționale, pregătirea mâncărilor bune, gustoase și variate, folosindu-se produsele micii gospodării, precum o aveau părinții lor, acasă și cum li se dădea probabil și lor posibilitatea s'o aibă mai târziu.

Îndeosebi se îngrijia de educația morală a elevelor, păzindu-se cele mai stricte reguli de civilizație și igienă.

Nu mult după aceasta, se hotărăște să se predea orfanelor crescute de Reuniune, înainte de a părăsi școala, un curs de 3 luni, pe lângă grădina de copii a bisericii Sf. Nicolae din Șchei, în baza cărui curs puteau fi apoi plasate conducătoare de azile de vară sau, în familii, educatoare de copii mici. Tot atunci se trimite la școala din Frybourg eleva Marioara Rusu care, reîntoarsă, a funcționat la școala Reuniunii ca directoare și profesoară a secției de menaj.

Prin organizarea șezătorilor și reprezentațiilor teatrale, — pentru care se lua material din cei mai distinși scriitori, — prin conferințele ținute în diferite ocazii de d-na Baiulescu, protopopul Dr. Vasile Saftu și profesoara de studii, elevele aveau ocazie de a reține multe învățături practice, de aplicat în viața lor, spre a putea fi modele de mame și soții.

Indrumate pentru viața practică, cele mai multe dintre eleve, devenind soții de preoți și de învățători, au adus popoului de la țară aceleași servicii ce se impun azi învățătoarelor și conducătoarelor de grădini de copii, ca activitate extra-școlară. În felul acesta, doamnele învățătoare sau preotese deveniau apreciate și, întrucât aceste doamne mai aveau și oarecari noțiuni de igienă casnică, de pregătirea și de aranjarea estetică a unei mese, serviau și ca exemple bune țăranilor și femeilor cu care veniau mai des în contact.

Pentru completarea acestor cunoștințe de practică gospodărească, s'a ținut un curs deosebit de gospodărie, alcătuit de d-na Maria Baiulescu și altul de chimie alimentară și puericultură, aranjate de profesoara de studii.

Astfel organizată, școala progresează și dă an de an promoții tot mai bine pregătite până în anul 1916, când acei cari am intrat în slujba Statului românesc, de-odată cu bucuria desrobirii, am simțit și durerea firească a despărțirii de școala cu care ne confundasem întreg destinul nostru. —

Au urmat trei ani de răbdare, credință și speranță, în care școala a servit de azil pentru fetițele unor mame deportate și întemnițate din motive politice.

În anul 1919, adresându-ne Dr-ului Valer Branisce, — conducătorul Departamentului Instrucției în Consiliul Dirigent —

care cunoștea școala, ba ne ținuse și cursuri de poetică română, ne dădu o subvenție de 25.000 lei.

În anul 1920, altă subvenție de 50.000 lei. Cu acești bani școala se înzestreață cu cele de lipsă și, aplicând programa școlilor profesionale din Vechiul Regat, intră în cadrul școlilor profesionale de stat.

În anul 1928, școala primește dreptul de publicitate, fiind subvenționată de Ministerul Instrucțiunii în primul an cu lei 100.000, în al doilea cu 200.000, iar după etatizare plătind Statul salariile corpului didactic.

Afluența de eleve se accentuează din an în an. Ea dă de gândit. Dar și de data aceasta se împlinește zisa scripturii : unde-i lipsa mai mare, Dumnezeu e mai aproape.

În anul 1926 — memorabil și darnic an — când se împliniau 75 de ani de la înființarea Reuniunii, cu ocazia jubileului se primesc daruri de la : Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale lei 50.000, Primăria municipiului Brașov, prin primarul delegat Emil Socaciu, lei 1.000 000, dl avocat I. Garoiu lei 25.000, Reuniunea Femeilor Române din Iași lei 10.000. Sumele încasate au fost destinate ridicării unui etaj asupra corpului de zidire de către grădină, în care au putut fi plasate trei clase, trei ateliere, în cele mai bune și igienice condițiuni, dând și posibilitatea aranjării mai confortabile a dormitoarelor din Internat.

În 1935, Reuniunea, ca omagiu, la sărbătorirea împlinirii a 25 de ani de președinție a d-nei Baulescu, propune Ministerului Educației Naționale ca școala să fie numită Școala Profesională „Maria B. Baiulescu“, — ceeace se aprobă.

Tot în anul 1935, d-na Baiulescu se retrage din fruntea Reuniunii, iar adunarea generală alege de președintă activă pe subsemnata care, ca institutoare, apoi profesoară, membră în comitet și vicepreședintă, avea o activitate de 40 de ani în slujba acestei Reuniuni.

Numărul elevelor crescând mereu, se simte din nou nevoie de lărgirea încăperilor și prevederea școlii cu material didactic.

Ajutorul vine și acum ca și cu 10 ani în urmă. Comitetul „Societății pentru ocrotirea orfanilor din războiu secția Brașov“, care se desființase, cu aprobarea Ministerului Sănătății, dăru-

este pentru fondul de zidire al școalei suma de lei 97.000, Camera de Comerț lei 15.000, d-na Maria Puian lei 5000 și alții alte daruri mai mărunte.

Incurajate de aceste daruri, reușindu-ne să amânăm plata ratelor la datoria Crucii Roșii, rămase pe urma vechii zidiri, ridicăm al doilea etaj, câștigând încă trei săli mari, o cameră mai mică și un hall.

Datorită acestor completări și îmbunătățiri, ca și progresului continuu pe care l-a realizat, școala a fost ridicată de către Ministerul Educației Naționale la gradul de Liceu Industrial.

Să sperăm că această creație a doamnelor brașovene, creație care reprezintă pentru Ardeal și 'ndeosebi pentru Brașov, un monument istoric cultural, va găsi și în viitor mecenajii cari, apreciind importanța de ordin național a acestei școli, s'o sprijine și mai departe în desvoltarea ei, așa după cum au făcut-o cei de până azi.

C R O N O L O G I E

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1850 - 1885. Se ajută orfane din diferite centre din Ardeal la recomandarea autorităților și comitetelor la care a apelat Reuniunea din Brașov și care erau formate din preoții și doamnele române din localitățile respective.

1855. Se înființează la Brașov o școală de lucru de mână pentru fete, cu 13 eleve.

1860. Pe lângă școala primară cu trei clase din Brașov, Reuniunea înființează cl. a IV. și apoi în 1889 cl. V.

Profesorii erau plătiți, din subvenția Reuniunii, cu 500 apoi 800 fiorini anual.

În aceste clase cursurile erau predate de profesori de la Liceul ort. rom.

În 1860 predau profesorii Vasile Oroianu și Ștefan Iosif.

La școala de lucru de mână a fost numită învățătoarea Maria Petrescu.

1860. Se înființează la îndemnul și cu subvenția Reuniunii din Brașov școli primare cu 4 clase, de fete, la Blaj (23 eleve înscrise) și Sibiu (26 eleve înscrise). În aceste școli se primesc mai ales fete orfane și sărace.

1863. În Brașov e numit profesor la clasa IV a școalei Reuniunii Dr. Ioan Meșotă. Clasa e frecventată de 11 fete.

În școala de lucru sunt înscrise 19 eleve.

1865. Reuniunea apelează la Doamnele Române din alte centre pentru a înființa Reuniuni de femei.

În urma acestui apel, la Blaj, Abrud, Sibiu se și formează Reuniuni, care se străduiesc să înființeze și ele școli primare de fete.

1865—1866. În școala primară din Sibiu urmează 26 fete, în cea din Blaj 40, dintre care 6 orfane.

Din acest an, la școlile acestea numărul elevelor crește neîncetat.

Școlile primare din Brașov, Sibiu, Blaj sunt subvenționate de Reuniune anual, până în anul 1894, timp de 34 de ani.

În anul școlar 1886—87 sunt înscrise 7 eleve. În 1887—1888 numărul elevelor crește la 16.

În 1890 se introduce în programul școlii învățământul teoretic.

În 1893—1894 sunt înscrise 34 eleve, din toate centrele Ardealului, 2 din Muntenia. Majoritatea elevelor erau fiice de preoți.

1894. Se completează instrucția, angajându-se mai multe puteri didactice.

Din acest an numărul elevelor crește mereu, în anul 1911—1912 școala având 70 de eleve.

1908. Școală de menaj și industrie casnică cu 50 eleve.

1920. Școală Profesională.

1927. Școala se etatizează.

1936. Devine Liceul Industrial. *)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBL. UNIV. CLUJ

0099 - 5 I. 1938

207401 AR 1894

*) Aceste date sunt culese din arhiva Reuniunii (Biblioteca „Astra“, manuscrise).